

АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

В статті проаналізовано ефективність використання ресурсів в сільському господарстві України й наведено основні напрямки для покращення ефективності їх використання.

Ключові слова: ресурси, Україна, сільське господарство.

Abstract

The article analyzes the efficiency of the use of resources in agriculture in Ukraine and provides the main directions for improving the efficiency of the use of resources.

Keywords: resources, Ukraine, agriculture.

Вступ

Сільське господарство – одна із провідних галузей виробничої сфери, яка займається вирощування сільськогосподарських культур і розведенням тварин. Основним завданням сільського господарства є забезпечення населення продуктами харчування та постачання сировини для промисловості. Основним ресурсом сільськогосподарського виробництва є сільськогосподарські угіддя, до складу яких входять: рілля, перелоги, багаторічні насадження, сіножаті і пасовища. [1].

Однією з основних проблем в діяльності сільських господарств є те, що вони не ефективно використовують свої ресурси. Це може бути і виснаження ґрунтів, отруєння їх хімікатами й інші проблеми, які погіршують родючість земель. Проте оскільки ця проблема стала критично важливою то було розроблено заходи для ефективного використання ресурсів, щоб можна було їх якомога довше експлуатувати. А так як Україна в основі своєї діяльності є аграрною країною то це доволі важлива сфера досліджень в нашій країні.

Метою роботи є виокремлення основних напрямів ефективного використання ресурсів у сільськогосподарській галузі.

Дослідженням проблем і перспектив ефективного використання ресурсів сільськогосподарського призначення займалися і займаються багато науковців, як іноземних так і наших співвітчизників. Це були такі вчені як Вілсон Б., Вінтерс П., Б. Данилишин, Д. Добряк, С. Кваша, В. Месель-Веселяк, та багато інших вчених.

Сільське господарство слугує для задоволення потреб населення в продуктах харчування, галузей легкої промисловості в сировині й це вимагає збільшення виробництва сільськогосподарської продукції на основі раціонального та ефективного використання основного сільськогосподарського ресурсу, а саме землі. Практика господарювання в ринкових умовах підтверджує ту незаперечну істину, що результативність та ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств передусім залежить від ефективного використання земельних ресурсів.

Ефективність використання цих ресурсів найкраще можна виявити дослідивши за допомогою економічних показників. Найбільш доцільно у дослідженні ефективності використання землі застосовувати економічний показник врожайності основних посівних культур. Для кращого розуміння ситуації на рисунку 1 порівняємо показники врожайності основних посівних культур в Україні за 2017 і 2018 роки [2].

Культура	2018 рік				2017 рік			
	Посівна площа*, тис. га	Збиральна площа, тис. га	Врожайність, ц/га	Валовий збір, тис. тонн*	Збиральна площа, тис. га	Врожайність, ц/га	Валовий збір, тис. тонн*	Зміна 2018/2017, +/- %
Зернові	14 855	14 722	47,1	69 378	14 469	42,3	61 214	13,34%
пшениця:	6 617	6 593	38,1	25 130	6 355	41,1	26 120	-3,79%
озима	6 420	6 400	38,2	24 448	6 156	41,2	25 361	-3,60%
яра	197	193	35,3	682	200	38,0	760	-10,28%
ячмінь:	2 500	2 475	30,3	7 502	2 500	33,1	8 276	-9,36%
озимий	880	871	35,3	3 075	884	34,4	3 041	1,12%
ярий	1 620	1 604	27,6	4 426	1 616	32,4	5 235	-15,45%
жито	150	147	26,6	391	171	29,7	506	-22,78%
Кукурудза/зерно	4 700	4 630	74,5	34 490	4 429	54,4	24 096	43,14%
овес	198	196	23,1	452	198	23,9	472	-4,29%
просо	53	52	15,4	80	56	15,0	84	-4,97%
гречка	110	108	12,6	136	185	9,8	181	-25,00%
горох	435	431	18,6	801	413	26,5	1 096	-26,88%
рис	12	12	60,0	71	13	50,5	64	10,02%
інші	87	85	15,0	128	84	16,0	134	-4,84%
Олійні:	9 415	9 298	23,2	21 592	8 895	20,6	18 318	17,88%
соняшник	6 500	6 435	22,4	14 414	6 047	20,1	12 155	18,59%
соя	1 750	1 715	25,5	4 373	1 976	19,7	3 893	12,33%
ріпак:	1 050	1 033	26,1	2 700	786	27,9	2 193	23,10%
озимий	1 010	995	26,4	2 626	739	28,3	2 091	25,56%
ярий	40	39	19,0	74	47	21,8	102	-27,43%
гірчиця	50	49	8,0	39	40	7,9	31	24,34%
Цукровий буряк	285	279	489,7	13 677	311	465,5	14 491	-5,62%

Рисунок 1 - Врожайності основних посівних культур в Україні за 2017 і 2018 роки

Як можна побачити на рисунку в загальному показники врожайності як зернових так і олійних культур зросли у 2018 році в порівнянні з 2017. Проте якщо звернути детальніше свою увагу на ці показники то фактично покращення врожайності спостерігається в сфері олійних рослинних культур, а всю позитивну різницю для зернових робить врожайність кукурудзи. Тому дивлячись на ці дані можна зробити висновок, що в Україні використання земельних ресурсів є умовно ефективним. Адже економічні показники показують що ефективність вирощування рослинних культур зростає. Проте зростає вона передусім у рослин з олійних культур і в кукурудзи – рослин, які сильно виснажують ґрунти. А врожайність майже всіх інших зернових культур, які в основному використовуються у харчуванні погіршується саме через виснаженість ґрунтів.

Оскільки через постійне збільшення населення в світі потреби в сільськогосподарській продукції постійно зростає то для збільшення її кількості вчені з всього світу почали розробляти ряд заходів для покращення ефективності використання земельних ресурсів.

Потенціал виробництва сільськогосподарської продукції може бути реалізований лише через родючість ґрунтів. В розвинених країнах близько половини приросту врожаю одержують завдяки застосуванню мінеральних добрив. Практика світового сільськогосподарського виробництва свідчить, що добрива забезпечують підвищення врожайності на 41%, гербіциди – на 13-20%, сівозміна і обробіток ґрунту – на 11-18%, клімат – на 15%, гібридне насіння – на 8%, гідротехнічні меліорації – на 5%. Для належної оцінки стану ґрунтів і планування та здійснення заходів із запобігання деградації та регулювання ґрунтових процесів необхідна служба моніторингу на підприємствах. [3]. Це і є перший крок до покращення родючості земель.

Для України заходами для покращення ефективності будуть заходи по усуненні заходів, які цю ж ефективність і погіршують.

Першою проблемою є слабкість фінансово-економічного становища сільськогосподарських підприємств, що унеможливує удосконалення технологічних операцій вирощування сільгоспкультур, оновлення матеріально-технічної бази, впровадження у виробництво інновацій. [4]. Це пояснюється тим, що багато підприємств є невеликими маючи в своєму розпорядженні близько 100 гектарів землі. І оновлювати свою технічну базу чи способи обробки землі їм фінансово неможливо. Тому якщо ми хочем збільшити ефективність земельних ресурсів на законодавчому рівні потрібно змінити правила ведення сільського господарства. Найпростішим рішенням буде зобов'язуватись малі підприємства об'єднуватись для створення більшої матеріальної та сировинної бази за рахунок чого в цих підприємств мають з'явитись фінанси для ведення в діяльність нових технологій виробництва, що покращують ефективність праці.

Наступною проблемою є загальна низька культура землеробства та відсутність зацікавленості

сітьгоспвиробників у впровадженні нових технологій обробітку ґрунту. [4]. Ця проблема є супутньою з першою, адже крім того, що підприємства крім того, що деякі підприємства не мають за що покращувати свій процес виробництва, ще і не хочуть цього робити. Працюючи за методом хай працює доки працює. Підприємства не вкладають гроші в якісь вдосконалення чим погіршують родючість ґрунтів, отримуючи прибуток завдяки тим інноваціям, які вводились у виробництво ще за часів СРСР. Цю проблему потрібно вирішувати на законодавчому рівні, наприклад змусивши підприємців витратити як мінімум 10% доходу на покращення виробництва.

Ще однією проблемою є порушення оптимальної структури посівних площ сільгоспкультур, що призводить до виснаження ґрунтового покриву через посів високорентабельних для виробництва окремих сільськогосподарських культур (передусім це стосується насіння соняшнику), які сильно виснажують ґрунт зменшуючи його родючість. [4]. Вирішенням цієї проблеми є впровадження служб моніторингу, які будуть контролювати сівозміну, щоб не виснажувати ресурси по максимуму, а контролювати виснаження ґрунтів.

Висновки

Отже, враховуючи показники врожайності зернових і олійних культур рослин можна зробити висновок, що в Україні умовно ефективно використовують основний ресурс сільського господарства – землю.

Проте щоб покращити ефективність її використання в першу чергу потрібно позбутись тих проблем, які погіршують цю ефективність зокрема: загальну низьку культуру землеробства та відсутність зацікавленості сільгоспвиробників у впровадженні нових технологій обробітку ґрунту, слабкість фінансово-економічного становища сільськогосподарських підприємств, що унеможливає удосконалення технологічних операцій вирощування сільгоспкультур, оновлення матеріально-технічної бази, впровадження у виробництво інновацій і порушення оптимальної структури посівних площ сільгоспкультур. Вирішенням цих проблем потрібно зайнятись не лише на законодавчому рівні, а також і за допомогою впровадження моніторингу на самих підприємствах. Тому, якщо подолати ці проблеми то використання ресурсів зміниться з умовно ефективного на ефективне.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- 1) Освітній портал «Академія»: Режим доступу: <http://zno.academia.in.ua/mod/book/view.php?>
- 2) Аграрний портал «AgroPortal»: Режим доступу: <http://agroportal.ua/ua/>;
- 3) Осипчук С.О. Сучасний стан сільськогосподарських угідь України та заходи його поліпшення / С.О. Осипчук, Й.М. Дорош [Електронний ресурс]. – Режим доступу : 77.121.11.22/ecolib/6/33.doc.
- 4) Мазнев Г.Є. Геоінформаційні технології в аграрному виробництві / Г.Є. Мазнев // Економіка АПК. – 2016. – № 4. – С. 133

Лошак Михайло Володимирович – студент групи МОВ-15б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, fm.3mo15.loshak@gmail.com.

Науковий керівник: **Адлер Оксана Олександрівна** – канд. техн. наук., доцент кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця.

Loshak Mykhailo Volodymyrovych - student of the MОВ-15b group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, fm.3mo15.loshak@gmail.com.

Scientific supervisor: **Adler Oksana Oleksandrivna** - candidate of technical sciences, associate professor, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia.